OLIY PEDAGOGIK TA'LIMDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING MEDIASAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISHNING DIDAKTIK ASOSLARI

Xudoiberdiyev Shuhrat Ramazonovich
Xalqaro innovatsion universitet dotsenti
https://doi.org/10.5281/zenodo.24202487

Annotatsiya: Jamiyatning jadal raqamlashuvi va global axborot oqimlarining kengayishi ta'lim tizimi oldiga yangi talablarni qo'ymoqda. Ushbu tezisda oliy pedagogik ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarning mediasavodxonligini shakllantirishning didaktik asoslari va metodologik yondashuvlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Pedagog kadrlarda mediamatnlarni tanqidiy tahlil qilish, raqamli kontentni didaktik maqsadlarda yaratish va axborot xavfsizligini ta'minlash ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari ochib berilgan. Shuningdek, o'quv jarayoniga interaktiv mediatexnologiyalarni integratsiya qilish bo'yicha ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Mediasavodxonlik, oliy pedagogik ta'lim, bo'lajak o'qituvchilar, didaktik asoslar, raqamli ta'lim muhiti, tanqidiy fikrlash, mediata'lim.

Kirish

Zamonaviy dunyoda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining shiddat bilan rivojlanishi va ommaviy axborot vositalarining ta'sir doirasining kengayishi inson faoliyatining barcha sohalariga, xususan, ta'lim tizimiga jiddiy o'zgartirishlar kiritmoqda. Axborot oqimining cheksizligi va raqamli muhitning murakkablashuvi shaxsdan axborotni saralash, uning ishonchliligini baholash va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini talab etadi. Bu esa ta'lim muassasalarida, eng avvalo, oliy pedagogik ta'limda bo'lajak o'qituvchilarning mediasavodxonligini shakllantirishni eng dolzarb vazifalardan biriga aylantiradi.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar, jumladan, ta'lim sifatini oshirish, o'qituvchilarning kasbiy madaniyatini yuksaltirish va raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. Chunki zamonaviy maktab o'qituvchisi nafaqat o'z fan sohasini chuqur bilishi, balki zamonaviy mediaresurslardan ta'lim va tarbiya jarayonida samarali foydalana oladigan yuqori malakali mutaxassis bo'lishi shart.

Asosiy qism: Mediasavodxonlikni shakllantirishning didaktik tizimi. Bo'lajak o'qituvchilarda mediasavodxonlikni shakllantirish murakkab, ko'p qirrali va tizimli pedagogik jarayon bo'lib, u quyidagi didaktik komponentlarga asoslanadi:

1. **Kognitiv (biluvga oid) komponent:** Bo'lajak o'qituvchilarning mediamadaniyat nazariyasi, mediamatnlarning tuzilishi, axborot oqimlarini tahlil qilish va sintez qilish usullari haqidagi fundamental bilimlarini o'z ichiga oladi. Bu bosqichda talabalar mediavositalarining ta'limdagi o'rni va vazifalarini nazariy jihatdan anglab yetadilar.
2. **Praktik-faoliyatga oid komponent:** O'quv jarayonida turli xil mediaresurslar (interaktiv platformalar, multimediali taqdimotlar, videokontent va elektron qo'llanmalar) bilan ishlash, shuningdek, o'z fanlari bo'yicha original mediakontent yaratish ko'nikmalarini shakllantirishni ko'zda tutadi.
3. **Aksiologik-etik komponent:** Mediafazoda axborot xavfsizligini ta'minlash, mualliflik huquqiga rioya qilish, mediaetika qoidalariga amal qilish hamda axborot manipulyatsiyalariga qarshi kurashish madaniyatini tarbiyalaydi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Oliy pedagogik ta'limda mazkur komponentlarni rivojlantirish uchun quyidagi pedagogik texnologiyalar va didaktik shart-sharoitlar samarali natija beradi:

- **Keyys-stadi va muammoli ta'lim metodlari:** Bo'lajak o'qituvchilarga real mediavaziyatlar, feyk axborotlar va manipulyativ materiallarni taqdim etish hamda ularni tanqidiy baholash ko'nikmalarini rivojlantirish.
- **Loyihaviy ta'lim (Project-Based Learning):** Talabalarning o'z mutaxassislik fanlari bo'yicha raqamli va multimediali ta'lim loyihalarini yaratishi, bu orqali ularning amaliy ko'nikmalarini mustahkamlash.
- **Interaktiv raqamli platformalarni integratsiya qilish:** Dars jarayonida zamonaviy veb-resurslar, ijtimoiy tarmoqlarning ta'lim imkoniyatlari va raqamli konstruktorlardan foydalanish madaniyatini singdirish.

Tahlil va natijalar. O'tkazilgan pedagogik kuzatuvlar va tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, ko'pgina oliy ta'lim muassasalarida talabalarning raqamli savodxonligi faqatgina standart ofis dasturlari va internetdan foydalanish bilan cheklanib qolmoqda. Bu esa ularning mediamahssulotlarni tanqidiy fikrlash asosida baholash va pedagogik faoliyatda raqamli muhitdan maqsadli foydalanishida ayrim qiyinchiliklarni keltirib chiqarmoqda.

Taklif etilayotgan didaktik yondashuv va bosqichli tizimni o'quv jarayoniga joriy etish orqali bo'lajak o'qituvchilarda:

- Mediamatnlarni oqilona va tanqidiy tahlil qilish layoqati keskin oshadi;
- Dars mashg'ulotlari uchun sifatli va zamonaviy mediaresurslarni mustaqil yaratish imkoniyati kengayadi;
- O'quvchilar bilan ishlashda mediaxavfsizlikni ta'minlash va kibermadaniyatni shakllantirish bo'yicha metodik tayyorgarlik kuchayadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, oliy pedagogik ta'limda bo'lajak o'qituvchilarning mediasavodxonligini shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning muhim sharti hisoblanadi. Mediata'lim elementlarini fanlar mazmuniga chuqur integratsiya qilish, bo'lajak pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish va ularni raqamli muhitda erkin harakatlanishini ta'minlash orqali kelajak avlodga sifatli ta'lim-tarbiya beradigan raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashga erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-sonli Farmoni. «Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasini tasdiqlash to'g'risida.
2. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta'limni raqamlashtirish sharoitida o'qituvchilarni tayyorlash muammolari va yechimlari. // Pedagogik ta'lim jurnali, 2024. - №2. - B. 12-18.
3. UNESCO. Media and Information Literacy: Policy and Strategy Guidelines. - Paris: UNESCO Publishing, 2021.
4. Mo'minov N.A. Mediasavodxonlik asoslari va zamonaviy pedagogik texnologiyalar. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2023. - 160 b.
5. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. - Toshkent: O'qituvchi, 2021. - 128 b.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.